

Skjulte og næsten glemte kunstværker i Roskilde Gråbrødre skole og dens kunst

Af Nina Carlberg og Gorm Bruun Hansen

I forbindelse med, at Roskilde kommune har besluttet at afhænde Gråbrødre Skole i Grønnegade, dukkede der nogle glemte kunstværker frem i sangsalen, kunstværker som har tæt forbindelse med de kunstværker og udsmykninger, som har været frit tilgængelige.

Skolebygningen

Igennem sidste del af 1800-tallet gik det stadig langsomt med at sikre, at alle børn fik den fornødne skolegang. Mange fik højst fire skoleår. Det kneb med at skaffe plads og muligheder for de interesserede til at fortsætte til realeksamen eller adgang til latinskolen. En forholdsvis stor del af børnene gik i privatskoler.

Igennem 1920'erne voksede skoleproblemerne for Roskilde kommune bl.a. med store lokale problemer. Der kom flere elever, indførtes flere fag og flere timer. Efter en del års politiske drøftelser om budgettet for skolerne besluttede byrådet i 1928 at købe den store tømmergrund på hjørnet af Frue Kirkegade og Grønnegade. Her havde siden 1858 ligget en tømmerplads ejet af flere af byens store købmænd som "fjernlager" for trævarer m.m. I 1886 kom en ny ejerkreds til, og firmaet blev omdannet til at sælge al slags byggemateriale under navnet "Roskilde Tømmerhandel". I 1928 ophørte forretningen, og hele grunden blev solgt til kommunen, som derpå videresolgte hjørnegrunden mod Hersegade til Roskilde Dagblad, men beholdt langt den største del.¹

På denne grund byggedes Roskilde (kommunale) Realskole, som blev indviet 12. september 1931. Den var tegnet af arkitekt Hans Schmidt, som i Roskilde bl.a. står bag kapellet på Sct. Jørgensbjerg kirkegård og sammen med andre arkitekter Roskilde Sygehus' 1930-er bygning. Man kan karakterisere skolebygningen som redelig murstensfunktionalisme med et strøg af klassicisme, en typisk skolebygning fra perioden. Der blev ofret meget på skolens indretning, inventar

Nina Carlberg, cand. mag. i kunsthistorie, foredragsholder.

Gorm Bruun Hansen, f. 1947, pens. gymnasielektor. Lokallhistorisk forfatterskab.

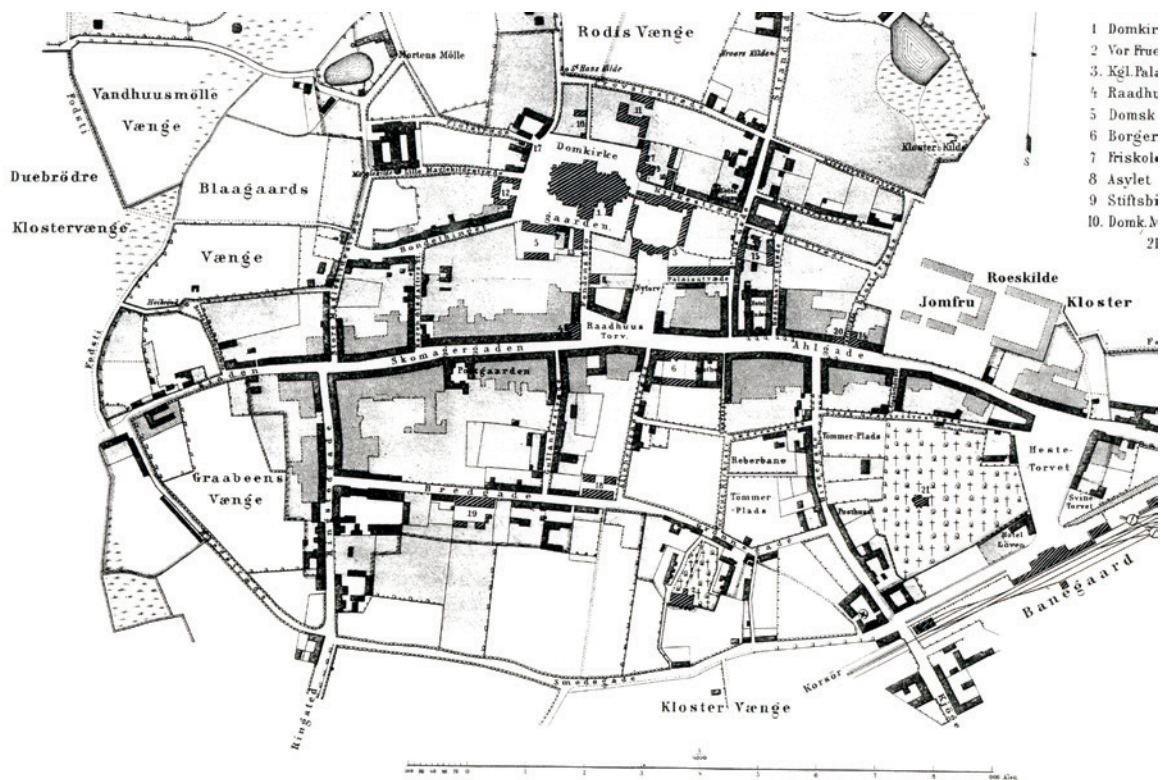

Fig. 1. Roskilde 1859, TRAP 1. udgave.

og kunstneriske udsmykning.²

Skolen skiftede navn til Gråbrødre Skole i 1959 i forbindelse med, at den skiftede funktion til at rumme elever fra alle 10 årgange. 1978 ophørte bygningen med at fungere som folkeskole. Den blev fra nu af brugt af aftenskoler og i de sidste par år af Skt. Josefs Skole og Roskilde Gymnasium som aflastningslokaler.

Det ydre trappparti i skolegården er flot klassicistisk med søjlepartier – det er et tempel for dannelse og undervis-

Fig. 2. Roskilde Real-skole. Foto 1934. Roskilde Lokallhistoriske Arkiv.

Fig. 3. Gråbrødre Skole. Indgangspartiet udefra. Foto: Lasse Carlberg.

ning, vi skal op i! Hertil bidrager også det farvede vindue ovenover samt uret og balkonen. Dette vindue med glasmaleri i rotunden på 1. sal blev tegnet og udført af guldsmed C. Andersen fra Andersen & Enig.

Ole Søndergaards kunstværker

Roskilde Kommune bad før skolens færdiggørelse maleren Ole Søndergaard (1876-1958) om at lave et forslag til en udsmykning af bygningen. Byrådet ansøgte derpå Ny Carlsbergfondet om et tilskud, da det af byen bevilgede beløb på 3.000 kr. ikke var tilstrækkeligt. Byrådet understreger i ansøgningen, at den kommende realskole er en af "landets største og omfatter børn af alle samfundsklasser". Kommunen anså det for at være af både pædagogisk og kulturel betydning "om Skolens Elever daglig maatte kunne have kunstneriske Værdier for Øje".³

Ole Søndergaards beskrivelse af sit påtænkte kunstværk blev vedlagt ansøgningen sammen med et økonomisk overslag på i alt 9.000 kr. Efter at have rekvireret et foto af en skitse og efter at have besigtiget skolen og lokalerne tilkendegav fondet i brev af 15/9 1931, at man ville bevilge de 6.000 kr.⁴

Ole Søndergaards forslag til udsmykning lød på en freskodekoration, bestående af to vægdekorationer i salen på 2. sal samt to loftsmalerier i rotunden henholdsvis i stuen og på 1. sal.

Loftsudsmykningen i rotunden i stueplan (fig. 5) består af seks kvindefigurer med hvert sit symbol, der henviser til kvindelige dyder:

- Kærlighed med et lille barn
- Haab med et anker
- Tro med et kors

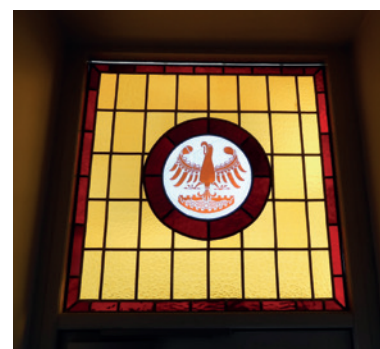

Fig. 4. Glasmosaikken i trappepartiet med Roskildes byvåben. Foto: Lasse Carlberg.

Fig. 5. Rotunden ved trapperne, stueetagen, loftet med 6 kvinder symboliserende hver sin dyd. Foto: Lasse Carlberg.

- Barmhjertelighed med en due
- Visdom med en ugle og en bog
- Retfærdighed med et sværd, en vægt og bind for øjnene

Loftsudsmykningen i rotunden på første sal (fig. 6) viser seks mandsfigurer, som forestiller danske erhverv og uddannelsesmål også med symboler:

- Haandværk med sav og vinkelmåler
- Handel med klæderulle
- Videnskab med lup og plante
- Kunst med 2 keramikkrugger
- Agerbrug med spade

Alle figurer fremstår i dag i fin stand. Samtlige 12 figurer er udstyret med letaflæselige symboler. Billederne fuldendes af

Fig. 6. Rotunden ved trapperne, 1. sal, loftet med 6 mænd symboliserende hver sit erhverv. Foto: Lasse Carlberg.

tidstypiske indskrifter til opbyggelse af ånden: I stuen: "Naar Alt er tænkt og Alt er sagt, har Hjertet over Hjernen Magt" På førstesal: "Som Sæden saa Høsten" og "Kun Kærlighed giver Kundskab Liv".

Sangsalen på 2. sal er et flot stort rum med tøndehvælv, loftsllys samt høje paneler og døre i endevæggene. Ole Søndergaard har udført en freskodekoration på hver af de to endevægge. Den ene mod øst ved lærerens plads (fig. 12-15) er tredelt som en triptykon, med en sædemand i midten og to fløjmotiver, henholdsvis en kvinde (moder) og 2 piger og en mand (fader) og 2 drenge. Det er klart opdragelses-/læresituationer med tidstypiske kønsrollesyn, men også en kristen henvisning til Jesus som sædemanden. Dette fremgår også af Ole Søndergaards "programerklæring", som han sendte til kommunen og Ny Carlsbergfondet: "Disse tre Billeder illustrerer Lærerens eller Opdragerens Gerning. – Midterfeltet skal dog ogsaa henlede Tanken på Kristus, idet Salen vil blive brugt til den daglige Morgenandagt og desuden til Samlingssal for Lærere, Forældre og Børn".⁵

Den anden vægdekoration mod vest (fig. 16-17) viser

Fig. 7. Sangsalen. Ældre foto med bænkeopstilling set mod øst. Loftet ses tydeligt med tøndehvælv og ovenlys. Roskilde Lokalhistoriske Arkiv.

Fig. 8. Ole Søndergaard: L. A. Ring, 1925. Nationalhistorisk Museum, Frederiksborg Slot. Foto: Nina Carlberg.

ungdommen på en bjergbestigning, hvor en pige og en dreng er nået op og har set lyset i det fjerne over bjergene, mens endnu 2 piger og 2 drenge stadig er på vej – en meget klassisk og idealistisk fortolkning af menneskelivet.

Indholdsmæssigt giver vægdekorationerne et indblik i tidens syn på ungdom, erhverv, kønsroller, dannelse og dyder, som er interessant set i forhold til lokaliteten og perioden, men også set i et nutidigt perspektiv.

På et tidspunkt, efter at bygningen ophørte med at fungere som folkeskole og bl.a. kom til at fungere som aftenskole, er de to freskodekorationer blevet skjult bag nogle træplader, og siden 2002 har man troet, at de var gået tabt. Men de blev for nylig opdaget, og billederne fremstår i dag – trods store huller efter skruer – uden yderligere beskadigelser. Rummet er dog i dag delvist ødelagt af en nedhængende loftskonstruktion med lysarmaturer.

Forarbejderne og kartonerne til vægmalerierne blev vist på nogle af Ole Søndergaards udstillinger.⁶

Ole Søndergaard

Kunstneren Ole Søndergaard (1876 – 1958) havde lokal til-

knytning til Roskildeområdet. Han var født i Allerslev nær Lejre, hvor hans far var husmand og musiker. Han blev døbt Ole Laurits Olsen, men i 1904 tog han efternavnet Søndergaard efter sit fødested i stil med L.A. Ring og H.A. Brendekilde. Han blev i 1907 gift med Georgine Christiane Goltermann (1878-1851) og fik med hende 4 børn. Han boede en overgang i Roskilde, senere i Jystrup, og fra 1931 i Måløv. Hen er begravet i sin fødeby Allerslev.

Sønnen Povl (1905-1986) blev billedhugger. Hans kendteste værk er nok statuen af Knud Rasmussen fra 1963, som skuer ud over Øresund ved Strandvejen i Klampenborg

Ole Søndergaard blev uddannet håndværksmaler, men det var kunsten der trak. Han begyndte på Kunstakademiet i 1898, men forlod det efter 5 semestre til fordel for Kr. Zahrtmanns skole, hvor han gik fra 1900-1902. Han var på studierejser til Tyskland, Østrig og Italien i 1903, 1922, 1927 og 1949. Ole Søndergaard var ikke på noget tidspunkt tilsluttet nogen kunstnersammenslutning og deltog ikke i konkurrencer. Fra 1903 til 1915 virkede han som lærer i tegning på Roskilde tekniske Skole og Roskilde Højskole.

Ole Søndergaard var en flittig kunstner. Mellem 1915 og 1950 udstillede han regelmæssigt på Charlottenborg, men også i Kunsthallen og Kunstforeningen blev der afholdt flere udstillinger. Søndergaards kunst er forbundet med det nordsjællandske landskab især egnene omkring Roskilde Fjord. For billedet *Roskilde Fjord ved Marbæk, vinter* modtog Søndergaard i 1945 Eckersbergmedaljen. I 1952 modtog han Thorvaldsen-medaljen.

Roskilde museum ejer 8 værker af Ole Søndergaard fra Roskilde og omegn bl.a. *Veddelev Bygade*. Derudover er han repræsenteret på Statens Museum for Kunst (*Mette Schou ved staffeliet* 1945), Aros (*Selvportræt* 1922), Esbjerg Kunstmuseum (*Landskab* 1929, *Drengen ved postkassen* 1919) samt Randers Kunstmuseum (*Kirken og Smedien, i Jystrup* 1930). På Frederiksborg Slot hænger, *Portræt af L.A. Ring* fra 1925 (fig. 8).

Ole Søndergaard kirkekunst

Ole Søndergaard var også optaget af kirkekunst. Han virkede for Nationalmuseet som konservator og restaurator på mange kalkmalerier i kirker især på Østsjælland.⁷ Søndergaard virkede efter 1898 hyppigt som assistent for Jacob Kornerup (1825 – 1930) ved dennes arbejder med kalkmalerier og kirkeinventar, bl.a. i Osted, Allerslev, Gundsømagle og Reerslev. I Roskilde Domkirke restaurerede

Fig. 9. Osted kirke. Ole Søndergaards værker på Syd- og Triumfoæggen. Foto: Lasse Carlberg.

Fig. 10. Osted Kirke: Billedet på triumfoæggen viser Ole Søndergaards udlægning af hyrderne julenat. Foto: Lasse Carlberg.

Fig. 11. Osted Kirke: Motivet på syd væggen over indgangsdøren er et langfredagsbillede. Foto: Lasse Carlberg.

Søndergaard malerierne i Birgittas Kapel, Andreaskapellet og Oluf Mortensens våbenhus. Senere, i 1932, udførte han de "gotiske" kalkmalerier af apostlene i "Apostelfrisen" i blændingsfrisen over Højkoret, efter at man havde fjernet Constantin Hansen nyrenæssance malerier fra 1860.⁸ Han har også bidraget med restaureringer af altre og prædikestole. Han har ligeledes lavet selvstændige nye udsmykninger til flere kirker, bl.a. Osted, og lidt længere væk Skt. Nikolaj kirke i Holbæk samt 1927-1929 flere steder på Esbjergkanten, bl.a. Vor Frelzers kirke i Esbjerg.

Baggrunden for kirkearbejdet og udsmykningerne var to studierejser til Italien, som Ole Søndergaard foretog i begyndelsen af 1900-tallet. Her fik han interesse for det monumentale kirkemaleri og kopierede de store mestre, blandt andet *Masaccio* (1401 – 1428), der var en af den tidlige renæssances betydeligste malere. Men også den romanske kunst inspirerede Søndergaard. Efter den anden Italiensrejse i 1922 begyndte han at male religiøse billeder.

I 1924 fik Ole Søndergaard til opgave at udsmykke Osted kirke, først med et kalkmaleri på triumfvæggen over korbuen og siden med et på sydvæggen over indgangsdøren (fig. 9-11). Motiverne i de to kalkmalerier er hentet fra henholdsvis jul og påske.

Motivet på triumfvæggen forestiller hyrderne på marken julenat, men Ole Søndergaard har ikke valgt en traditionel fremstilling for, som den lokale præst Halvdan Helweg skriver, "*de traditionelle baner blev snart forladt af kunstneren, hvis sind egner sig mere for tunge problemer end for skønne, ligefremme julestemninger.*"⁹

Søndergaard har valgt at vise en gruppe kvinder og mænd i forskellige aldre og sindstilstande, der næsten alle ser mod lyset og englene, der kommer dem i møde.

Billedet på sydvæggen over indgangsdøren er et langfredagsbillede. Det rummer både smerte, sorg og håbløshed og Søndergaard har brugt detaljen med de udsatte træer på klippekanten til at understrege motivets alvor. Fremstillingen af Kristus på korset peger på inspirationen fra romansk kunst.

Ole Søndergaard ønskede selv, at hans kunst skulle have et forkyndende moment, "*jeg vil male nutidsmennesker i bibelske motiver – male os i forhold til kristendommen.*"¹⁰

Figurfremstillingerne forestiller ikke den lokale befolkning. Det var Ole Søndergaards egen familie der stod model.¹¹

Der er næppe mange, der i dag vil lade sig skræmme af Ole

Fig. 12. Gråbrødre Skole, Sangsalen, østlig endevæg. Foto: Peder Bøllingtoft, Nordisk Konservering.

Fig. 13. Sangsalen, østsiden, detalje. Foto: Peder Bøllingtoft, Nordisk Konservering.

Fig. 14. Sangsalen, østsiden, detalje. Foto: Peder Bøllingtoft, Nordisk Konservering

Fig. 15. Sangsalen, østsiden, detalje. Foto: Peder Bøllingtoft, Nordisk Konservering.

Søndergaards kunstneriske fortolkninger eller hans kantede og tunge figurer. Men sådan har det ikke altid været. Således skrev Halvdan Helweg i 1924; "*Ole Søndergaards billeder virker i første øjeblik som et slag i ansigtet, og man vender sig uvilligt bort, men besinder man sig og ser tilbage, opdager man, at der var noget, og har man først begyndt at se på billederne, så kan man ikke blive færdig med dem igen. Derfor egner de sig godt i en kirke. Man studser om og om igen, og fordyber sig derfor på ny i billedet.*"¹²

Helhedsindtrykket af kirkerummet er en følelse af ro og lethed. De fine, lyse afdæmpede farveharmonier, der præger Ole Søndergaards kalkmalerier, gentages i rummets bemalede træværk og fremstår i et harmonisk samspil med kirkens tidligere dekorationer. Men også stilistisk bidrager Søndergaards billeder til en form for ro. På trods af figurernes inderlige og visse steder forpinte udtryk fremstår de med deres solide og hverdagsagtige fremtoning med en værdighed og naturlighed, der bidrager til kirkerummets særlige stemning.

Kalkmalerierne i Osted kirke er malet få år før dekorationerne på Gråbrødre skole. Begge steder har kunstneren fastholdt sin personlige stil uanset de vidt forskellige formål og budskaber.

Vægdekorationerne i sangsalen: indhold og stil

De to vægdekorationer i Sangsalen på Gråbrødre Skole er bemærkelsesværdige på grund af det klare budskab, hvor form og komposition har været afgørende i forhold til det rent maleriske.

I østvæggens tredelte dekoration er figurerne placeret tæt på billedfladen (fig. 12-15). De befinder sig i et landskab, som er gennemgående i værkets tre motiver. Det er ikke et dansk landskab. I baggrunden ses en bjergkæde adskilt fra den flade mark ved et skovbryn. Landskabet er karakteriseret af store ens farveflader og fremstår mere dekorativt end realistisk.

Figureerne er malet med store klare linjer samt en stram enkelthed i form og farve. Der er ikke redegjort for nogen form for detaljer. Alle figurerne fremstår monumentale og er skildret med en vis soliditet. Sædemanden i det centrale parti forstærker med sin fremadgående bevægelse oplevelsen af nærhed. Budskabet er tydeligvis ikke en heroisering af den hårdtarbejdende landarbejder og har ingen social-realistisk karakter. I fokus er de spredte livgivende korn, som sædemanden netop har kastet og viser sig som gyldne prikker mod den stærkt lysende himmel. En reference til teksten på

Fig. 16. Gråbrødre Skole. Sangsalen, den vestlige endevæg. Foto: Peder Bøllingtoft, Nordisk Konservering.

Fig. 17. Sangsalen, vestsiden, detalje med tydelige huller efter ophængning. Foto: Peder Bøllingtoft, Nordisk Konservering.

1. sal: *Som sæden saa høsten.*

I dekorationen på den modsatte væg (fig. 16-17) fungerer bjergene ikke kun som baggrund, men har her en indholdsmæssig betydning. Figurerne er placeret midt i bjerglandskabet. Højdeforskellen har kunstneren udnyttet til at skildre forskellige niveauer eller ståsteder på vejen i dannelsesforløbet. Et par af figurerne har allerede nået toppen og er kommet op i lyset. Andre kæmper sig op mod toppen, mens enkelte forekommer mere tilbageholdende, og skal opmuntres.

Motiverne udmærker sig ved at være udført i et behersket malerisk sprog samt en sikker og indtrængende opfattelse af mennesket udtrykt gennem kropsholdninger, gestik og fysiognomi. Figurstudierne hos Zahrtmann synes her at være kommet kunstneren til gode.

Muligvis er figurerne malet efter model, som det var tilfældet, da Ole Søndergaard et par år tidligere lavede udsmykninger til Vor Frelser kirke i Esbjerg.¹³ Modellerne har kunstneren sandsynligvis fundet i lokalområdet, eller de har tilhørt hans bekendtskabskreds eller familie. I et interview fortæller Ole Søndergaard om sin hustru, *“at hun ikke har forstand på kunst, og ikke har fået det i årenes løb skønt hun, efter hvad hun selv siger, har tilbragt år af sit liv med at sidde model.”*¹⁴

Motiverne repræsenterer dét, som Ole Søndergaard dybest set gerne ville med sit maleri. De er ikke tilført nogen ydre glans eller letkøbte virkninger. De er med deres klare, enkle komposition og formsprog eksempler på Ole Sønder-

Til venstre: Malerfamilien Ole Søndergaard. - Til højre: Malerfamilien L.A. Ring.

Fig. 18. Familierne Søndergaard (tv) og Ring (th). Roskilde Lokalhistoriske Arkiv.

gaard 'modne' udtryk, hans personlige stil. Hvad den var, giver en anmelder sit bud på nogle år senere: "Stilen er manden. Om gammeldags, moderne, akademisk eller autodidakt er ikke et spørgsmål man stiller overfor Ole Søndergaards kunst. Den er naturlig, det selvfølgelig udtryk."¹⁵

Men selvom stilen var personlig, lod Søndergaard sig inspirere af andre kunstnere. I 1927 var han på studierejse til Wien for at studere den flamske maler Pieter Bruegels (1525-1569) værker. Idealet i Bruegels værker var en dekorativ og malerisk enkelthed, et udtryk der, som det fremgår af ovenstående, også præger vægdekorationerne.¹⁶ Men værkerne var tilmed i pagt med tidens maleri. Af mulige hjemlige inspirationskilder er nævnt Niels Larsen Stevns (1864-1941) samt Ejner Nielsen (1872-1956), i hvis værker der forekommer et koloristisk farvesyn, en monumental figurstil, samt en enkel kompositions måde, som også er karakteristisk for dekorationerne på Gråbrødre skole.¹⁷

Venskab med maleren L.A. Ring

Kunstværkerne har en væsentlig lokal- og kunsthistorisk interesse. For udover at Ole Søndergaard var en anerkendt

Fig. 19. Trappeopgangen, 2. sal: Bertel Thorvaldsens relief i gipskopi: Rebekka og Eliezer, 1. Mosebog kap. 24. Foto: Lasse Carlberg.

kunstner i samtiden, og udførte flere opgaver i Roskilde og omegn, var han også ven med maleren L.A. Ring, der boede på Skt. Jørgensbjerg fra 1914-33. I de år, Ole Søndergaard boede i Roskilde, kom de meget sammen, og Søndergaard omtalte i interviews kunstnervennen med stor inderlighed og varme.¹⁸

Venskabet med Ring synes at have haft indflydelse på Ole Søndergaards naturopfattelse og motiver, når det gælder hans malerier. Søndergaard afviser dog selv, at der skulle være en påvirkning fra den ældre maler. *'Det er blevet sagt om mig, at jeg var påvirket af Ring, men de første billeder, fra jeg var 17-18 år, længe før jeg kendte Ring, er så direkte i slægt med mine senere års arbejder.'*¹⁹ Under alle omstændigheder vidner værkerne på Gråbrødre skole ikke om nogen stilistisk påvirkning fra L.A. Ring. Dog kan motivet med sædemanden i salen ses som en reference til Rings berømte værk *Sædemanden*, 1910 (Statsministeriet), skønt Rings billede har et helt andet social-realistisk budskab.

Fig. 20. Trappeopgangen, stueetagen: Konkurrencebidragene i gips fra 1933 til statuer af Roar og Helge. Foto: Lasse Carlberg.

Øvrige kunstværker på Gråbrødre Skole

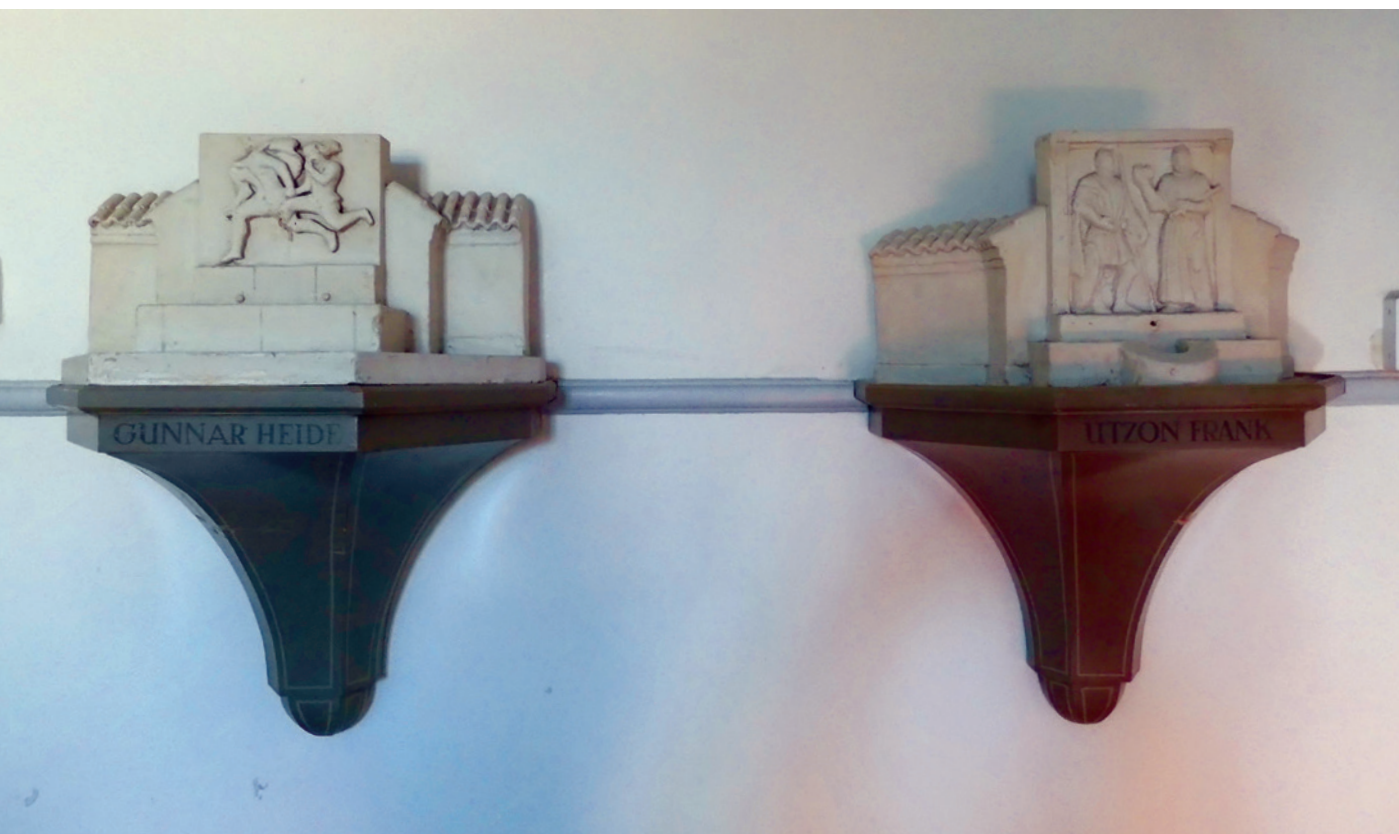

Fig. 21. Karl Hansen Glem: Buste af yngling, opstillet ved Absalon Skole. Foto: Nina Carlberg.

Rundt om på skolens gange og trapperum er der mange kopier af klassiske kunstværker. De har som kopier ikke samme kunstneriske værdi som Ole Søndergaards dekorationer, men er meget interessante til forståelse af tidens syn på dannelse, opdragelse og kunstsyn.

På tredje sal udenfor sanglokalet hænger en gipsafstøbning af Thorvaldsens originale relief fra 1841, *Rebekka og Elizeer*, som forestiller en scene fra 1. Mosebog kap. 24. På gangene udenfor klasselokalerne hænger 13 runde relieffer, ligeledes gipsafstøbninger efter Thorvaldsens originaler. Ved rotunden i stueetagen er opsat på konsoller gipsafstøbninger af buste af de 2 "digterikoner" Ludvig Holberg og Adam Oehlenschläger (tilsvarende foran Det kongelige Teater på Kongens Nytorv)

Sammesteds er der opsat 2 mindre konsoller med små gipsfigurer. Det drejer sig om 2 konkurrencebidrag fra 1933 vedrørende "et respektabelt Mindesmærke i Bronze af Roskilde Bys Grundlæggere, Hroar og Helge". De er lavet af billedhuggerne Einar Utzon-Franck og Gunnar Heide. Johan Galster vandt konkurrencen med den skulpturgruppe,

som i dag står på Stændertorvet. Komiteen bag konkurrencen forærede den nye Gråbrødre skole disse 2 bidrag. – helt i tråd med det tidligere omtalte pædagogiske og dannelsesideal.²⁰

På 1. sal i rotunden står en skulptur af Finn Nielsen fra 1987.

Der er et minderelief over skoleinspektør J.O.R. Eriksen 1918-1942 incl. reliefportræt, en indskrift vedr. 2 legatstiftere (i. Chr. Rosenberg og J.O.R. Eriksen, begge med hustruer), samt tekst med oversigt over skolens historie i rotunden i stuen.²¹

Lidt uden for sammenhængen kan det nævnes, at den ligeledes lokale kunstner Karl Hansen Glem (1906-1976) i 1937 skabte en buste i granit af en yngling til skolegården. I stil og betydning ligner den meget Ole Søndergaards værker. Efter skolens ophør som folkeskole blev ynglingen flyttet til Absalons skole, i hvis skolegård, han stadig står.²²

Afslutningsvis må det understreges, at skolen rummer uerstattelige kunstværker, som det er vigtigt at beskytte og bevare i deres oprindelige rammer, at indgangspartiet, trapperummet og de 2 rotunder er fuldt bevaringsværdige og vigtige arkitekturelementer – Ny Carlsbergfondet er således meget interesseret i værkerne – samt at hele bygningen og dens totale udsmykning er interessante som afspejling af 1920'-1930'ernes dannelsesideal, opdragelsesforståelse og kunstsyn.

Litteratur

Dansk biografisk leksikon, bind 14, 3. udg, Gyldendal, 1983.

Weilbachs Kunstnerleksikon, 4. udg, 1994.

Roskilde – vor By. Udgivet af Roskilde Turistforening, 1934.

Roskilde bys historie 1-3. 1992-1998.

Børge Dahl: Tømmerhandler og tømmerhandlere i Roskilde. Trykt i *Historisk årbog fra Roskilde amt*, 1995.

Verner Bruhn: *Kirkeliv i Esbjerg: Vor Frelses Kirke i 100 år*. 1987. (Udg. af menighedsrådet).

Jacob Kornerup – maler, arkæolog & konservator. Red: Mette Høj. 2013.

Halvdan Helweg: Ole Søndergaards kalkmalerier i Ousted kirke. Trykt i *Højskolebladet*, 1924.

Hæfte om Ole Søndergaards, *Liv og levned*, og oversigt over kirkearbejder. Udstilling på Osted fri- og efterskole. 1994.

Arkiver:

Roskilde lokalhistoriske arkiv: Ole Søndergaard og Roskilde Realskole

Ny Carlsbergfondets arkiv

Noter:

- 1 Børge Dahl s. 4-6.
- 2 Roskilde bys historie, 3, s.140-148 og 243-245. Roskilde – vor by s. 39-44.
- 3 Skoleudvalgets ansøgning til Direktionen for Ny Carlsbergfondet 10/4 1931 i Fondets arkiv samt i RLA.
- 4 Brevveksling i Fondets arkiv.
- 5 Ole Søndergaards Forslag ti Udsmykning af Roskilde Realskole. Ny Carlsbergfondets arkiv.
- 6 Nationaltidende 20/9 1942.
- 7 I de gamle Københavns og Roskilde amter drejer det sig om følgende kirker: Tårnby, Kongens Lyngby, Vallensbæk, Ishøj, Ballerup, Måløv, Osted, Kirke Hyllinge, Heerslev, Snoldelev, Tune, Solrød samt Sankt Jørgensbjerg. Danmarks Kirker, Københavns Amt.
- 8 Jakob Kornerup s. 124 og 159f.
- 9 Helweg s. 490. Halvdan Helweg var sognepræst i Osted/Allerslev 1918-1924 og derefter frem til 1927 præst for valgmenigheden i Osted.
- 10 Liv og Levned s. 5.
- 11 Liv og Levned s. 3.
- 12 Helweg s. 490.
- 13 Verner Bruhn s. 109.
- 14 Berlingske Aften 19/5 1936.
- 15 Politiken, 24.5 1946 – Malerfødselsdag. I forbindelse med O.S. 70-års fødselsdag.
- 16 Kaj Flor; *Maler med karakter* i Berlingske Tidende 21.2.1952.
- 17 Sort på Hvidt. Chr. Engelstoft,1917 i Kunstbibliotekets arkiv samt Nationaltidende. 20.9.1942 og 23.5.1946.
- 18 Ekstrabladet 3/9 1942.
- 19 Berlingske Aften 19/5 1936.
- 20 Mette Høj i ROMU 2001 s. 97-112.
- 21 Denne opgørelse over kunstværker og kopier er foretaget marts 2020.
- 22 Tak til forhenværende skoleinspektør Finn Gaunaa for oplysningerne.